

Clara Smitt Dryselius.

Berättelsen om en stark kvinna med
tidigt engagemang i kvinnorätsfrågor som
under en tid var verksam i Saltsjöbaden

Det är få som känner till vem Clara Smitt var och vad hon uträttade. Uppgifter om starka, engagerade kvinnor har en tendens att försvinna ut ur historien som ofta skrivs av män.

Därför vill jag med denna artikel försöka ge en så rättvisande bild som möjligt av hur Clara Smitts liv kom att gestalta sig och ge henne den plats i historien som hon så väl förtjänar.

Clara föddes 4 januari 1863 som oäkta barn i Adolf Fredriks församling i Stockholm. På den tiden inskrevs barn som fötts utanför äktenskapet som oäkta i kyrkböckerna. I födelseboken saknas uppgift om såväl moder som fader. Dom enda uppgifter som finns är att moderns ålder vid födseln var 23 år och att när Clara döps till Clara Emilia är Clara Josefina Gustafsson (23 år) närvarande som dopvitne. Det är vanligt vid den här tiden att mödrarna till dom så kallade oäkta barnen är närvarande vid dopet och skrivs in som dopvitnen.

Så var det även i Claras fall. Det var Clara Josefina, född 1839 i Norrköping som var Claras biologiska mamma. Modern drev en tvätt-och strykinrättning på Slöjdgatan 3, nära Hötorget.

Där kommer Clara att växa upp, men i kyrkböcker och vid folkräkningar uppges hon vara fosterdotter till Clara Josefina och bär namnet Clara Emilia Smitt.

Clara får under uppväxten hjälpa till med allehanda sysslor i tvätteriet. Hon genomgår Folkskola, folkskolan som lagstadgades 1842. Efter avlagd mogenhetsexamen kom hon sedan att utbilda sig till sjuksköterska vid Karolinska Institutet och Serafimerlasarettet. 1892 avlade hon även Fältskärmästarexamen.

En fråga man ställer sig är vem som finansierade Claras studier. Hennes mor som drev en tvättinrättning hade knappast dom ekonomiska förutsättningarna. Och var kom Claras efternamn Smitt ifrån.

Det har förekommit en del spekulationer om vem som var Clara Emilias biologiska far.

En uppgift är att det skulle ha varit Generalkonsul Johan Wilhelm Smitt. Johan Wilhelm Smitt ansågs vara en av Sveriges mest förmögna män och kom att stå familjen Wallenberg nära. I ungdomsåren, under en färd med ett segelfartyg på väg till Sydamerika, lärde han känna André Oscar Wallenberg. A O Wallenberg tjänstgjorde ombord på fartyget som styrman. Vid ankomsten till Sydamerika lämnade J W Smitt fartyget och kom att ägna sig åt omfattande och lukrativ affärsverksamhet i Argentina. Han byggde

upp en stor förmögenhet och återvände i slutet av 1850-talet till Sverige som en ytterst välbärgad man. Han återupptog då bekantskapen med André Oscar Wallenberg och var med vid bildandet av Stockholms Enskilda Bank.

Johan Wilhelm Smitt var även den som räddade Alfred Nobels livsverk. Tidigt under Nobels arbete med att framställa ett sprängämne inträffade en okontrollerad explosion där några personer omkom. Dom flesta av Alfred Nobels finansiärer drog sig då ur verksamheten och hela Nobels livsverk kom att äventyras. I det läget gick J W Smitt in och räddade Nobel med sitt kapitaltillskott. Man kan nog säga att utan J W Smitts hjälp hade Sverige inte kunnat dela ut det prestigefyllda Nobelpriset.

Eftersom Clara Smitt senare kom att driva Saltsjöbadens Sanatorium i Saltsjöbaden ligger det nära till hands att tro att Johan Wilhelm Smitt, med sina kopplingar till släkten Wallenberg, skulle kunna vara Claras biologiska far.

Johan Wilhelm Smitt hade en syssling, Ertman Jacob Smitt, som var bosatt i Halmstad. Ertman Jacob var dansk vicekonsul och arbetade som ångbåtskapten. Mycket mer vet vi inte om Ertman Jacob. Man hittar inga fler uppgifter om honom när man söker på nätet. Även den geografiska hemvisten gör att hans koppling till Clara Smitt verkar mer långsökt.

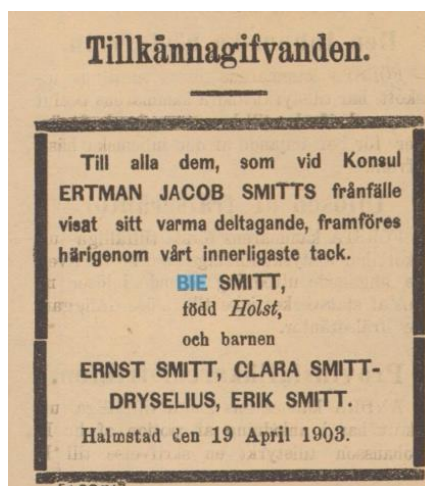
Johan Wilhelm Smitt

Ertman Jacob Smitt

Men det är inte alltid det mest uppenbara som är det riktiga. Många år senare får vi svaret på frågan vem som var Claras biologiska far. I ett tillkännagivande 1903 i tidningen Halland framför änkan efter Ertman Jacob Smitt sitt tack till dom som deltagit vid hans fränfalle.

Tillkännagivandet är även undertecknat av barnen Ernst Smitt, Clara Smitt Dryselius och Erik Smitt.

Det var alltså Ertman Jacob Smitt som var Claras biologiska far och det var han som stöttade henne ekonomiskt både under utbildningstiden och senare i livet.

Det var ganska allmänt känt att männen i den Smittska släkten hade många utomäktenskapliga barn. Men dom hade en liberal grundsyn och tog ansvar för sin oäkta avkomma. Sönerna Ernst och Erik Smitt var också dom tillkomna utom äktenskapet. Ertman Jacob tog dock sitt ansvar och sönerna kom att växa upp i hans familj. Men på samma sätt som för Clara kom dom att vara skrivna som fosterbarn. Claras halvbröder Ernst och Erik kom alltså att växa upp hos sin far medan Clara fick växa upp med sin mor.

Nu åter till berättelsen om huvudpersonen Clara.

Under sin utbildning till sjuksköterska fick Clara praktisera som volontär vid bygget av stambanan i Norrland. Här fick hon vårda rallarna som ofta skadade sig illa i det tunga och riskfyllda arbetet. Praktiken vid stambanan ordnade hennes halvbror Ernst, som utbildat sig till ingenjör och tjänstgjorde som baningenjör vid järnvägen.

Efter avlagd sjuksköterskeexamen studerade Clara under några år alternativa behandlingsmetoder i Österrike och Tyskland. Vid den här tiden var det på modet med det man ansåg vara hälsofrämjande metoder som vatten- och ljusterapi.

Hon utbildade sig hos läkaren och balneologen Wilhelm Winternitz vid vattenkuranstalten Kaltenleutgeben sydväst om Wien. Men även för Sebastian Kneipp, känd för sin hydroterapi, vid Bad Wörishofen i Bayern. Gemensamt för dom här studierna var att kallt vatten var kärnan i den utlärd terapin. Kallt vatten för behandling både utvärtes och invärtes.

På vägen tillbaka till Sverige företar Clara en längre rekreationsresa genom Europa. En resa som sannolikt bekostades av hennes far.

Redan under studietiden, när Clara endast är 24 år, ger hon ut en bok som kommer att väcka stor uppmärksamhet. 1887 ger hon ut boken KVINNANS STÄLLNING I SAMHÄLLET, NÅGRA INLÄGG I NUTIDENS SOCIALA SPÖRSMÅL Första upplagan kom att snabbt säljas slut och blev flitigt debatterad och recenserad i dagspressen. 1899 utkom andraupplagan.

I boken tar Clara upp många aspekter på kvinnans ställning i samhället inte minst när det gäller kvinnorättsfrågor. Man ska betänka att Clara nu endast är 24 år gammal och för den tid hon lever i är hon en mycket tidig föregångare i kvinnorättsfrågor. Fredrika Bremerförbundet hade bildats först 3 år tidigare, 1884. Elin Wägner, som senare kom att bli en förgrundsperson i kvinnorättskampen och speciellt i rösträttsfrågan, var 1887 endast 5 år gammal.

För att fullt ut förstå Claras ställningstagande i flera kvinnorättsfrågor måste man känna till hennes grundläggande synsätt. Clara hade samma grundsyn på kvinnorätten, som den Ellen Key först ca 10 år senare beskriver i sin bok "Missbrukad kvinnokraft (1896)", och där hon från ett särartsfeministiskt perspektiv vänder sig mot vad hon såg som kvinnorörelsens överdrifter.

Särartsfeminismen anser att eftersom män och kvinnor är biologiskt olika genom arv och miljö, ger det de bägge könen olika egenskaper. Detta leder till att kvinnor och män är olika lämpade för vissa uppgifter. Liksom Ellen Key vänder sig Clara emot den mer militanta kvinnorörelsen och menar att kvinnan inte ska konkurrera med mannen inom hans område utan stärka sin ställning inom den kvinnliga sfären. Citat ur boken:

"Vi kunna ej undgå att klandra alla dem, som glömma att de äro kvinnor, bryta alla band, förkasta alla pligter och kasta bort sin kvinnlighet för att upptaga en flik af mannens mantel." Clara var även kritisk mot det egna könet, som hon menade allt för lätt accepterade gällande normer och fann sig i att

underkasta sig mannen. Hon menar att kvinnorna själva måste bryta dom gängse normerna, utbilda sig och göra sig förtjänta av en annan mer jämlik ställning. Samtidigt som några starka förkämpar går före och visar vägen.

Citat ur boken:

"Kvinnan måste grundligt beredas för sitt värf i lifvet, ock detta bör ske under tiden - under det förkämparna för hennes sak tala sitt kraftiga språk. Derfor upprepar jag ännu en gång: Reformation i vårt samhällslif måste vi hafva, men reformerna måste komma inifrån- ej utifrån."

Redan i början av boken bemöter Clara Strindbergs kvinnosyn, som han framför den i "Sista ordet i kvinnofrågan". I novellsamlingen Giftas I-II behandlade Strindberg bland annat rösträttsfrågan. I Giftas I hade Strindberg en förhållandevis positiv inställning till kvinnlig rösträtt. I Giftas II hade han helt ändrat ståndpunkt och var nu starkt emot kvinnlig rösträtt. "Sista ordet i kvinnofrågan" ingick ursprungligen i Giftas II men lyftes ut av förlaget och kom senare att ges ut i en egen novellsamling.

"Det nuvarande europeiska samhället anses vara grundadt på familjen. Familjens bestånd hvilar på familjeförsörjaren, som för det ändamålet inrättat sin arbetsmarknad. Angrips familjeförsörjaren i sina lofliga näringar, angripes familjen och dermed samhället. Alltså är det förvånande att finna de ifrigaste samhällsbevararne bland dem, som angripa familjeförsörjarens rättigheter"

*Sista ordet i kvinnofrågan
af Aug. Strindberg.*

Här tar Strindberg ensidigt ställning och försvarar mannens överordnade ställning i samhället.

Claras skarpa bemötande:

"Att med tillhjelp af en talang, som aldrig förnekar sig, vilja söka fälla ett slutord, som så helt och hållet är vanhedrande både för den som säger det och för den det gäller, detta är mer än beklagansvärdt. Hvilka lumpna tankar, hvilka förskämda åsigter, hvilken smutsig erfarenhet! En sann, verkligt förståndig kvinna känner vid läsningen deraf medömkan med den arme, på allt godt och ädelt bedragne författaren."

En svidande, skarp kritik av Strindberg framförd av en 24 årig ung kvinna som inte hade många förebilder att hämta inspiration ifrån.

Boken Kvinnans ställning i samhället omfattar cirka 250 sidor och Clara tar upp många olika områden där hon belyser det ojämlika förhållandet mellan kvinnor och män. Hon tar bland annat upp

Synen på kvinnan i religionen

Rösträttsfrågan

Begränsning av äganderätten för gifta kvinnor

Löneskillnader mellan könen

Överkonsumtion – Materialismen

I avsnittet "Synen på kvinnan i religionen" för Clara ett långt resonemang om religionens betydelse i ett alltmer sekulariserat samhälle. Samtidigt lyfter hon fram hur delar av det kristna budskapet förstärkt synen på kvinnan som underordnad mannen. Hon tar som exempel upp det tionde budordet.

Du skall icke hafva lust till din nästas hustru, ej heller hans tjenare eller tjenarinna, ej heller hans oxe, ej heller hans åsna, ej heller något, hvad honom tillhör.

Clara vänder sig mot att kvinnan här räknas in i samma kategori som oxen och åsnan. Slutet av budordet *"Hvad honom tillhör"* menar Clara säger oss fullkomligt vad en kvinna är, eller rättare sagt har varit, nämligen mannens egendom.

När det gäller rösträttsfrågan konstaterar Clara att ogifta kvinnor sedan 1862 hade rösträtt i kommunala val. Något som kvinnan dock förlorar vid giftermål eftersom hon då omyndighetsförklaras. Hon pekar på att rösträtten i dessa val utnyttjas i liten utsträckning, vilket hon visar med statistik. Hon gör även ingående jämförelser med hur kvinnors rösträtt ser ut i andra länder.

Clara propagerar starkt för införande av obegränsad rösträtt för alla kvinnor i såväl kommunala val som riksdagsval. Men med den särartsfeministiska grundsyn hon har anser hon att kvinnan ska ha rösträtt men inte vara valbar till riksdagsledamot eller ämbetsman.

Äganderätten för gifta kvinnor var efter en lag 1734 starkt begränsad. Kvinnor hade ingen rätt att råda över egendom de före eller efter äktenskapet ärvt eller förvärvat, eller över inkomster från eget arbete. 1884 infördes visserligen en lag som gav gifta kvinnor rätt att råda över sin egen arbetsinkomst och egendom. För att detta skulle gälla krävdes dock att ett äktenskapsförord upprättats.

Clara vänder sig starkt emot att ett "paktum" (avtal) skulle behöva upprättas. Hon anser att äganderätten ska gälla obegränsat lika för kvinnor och män.

I frågan om dom löneskillnader som råder mellan könen argumenterar Clara för löner som gör kvinnan mer oberoende av mannen. Detta förutsätter då att frågan om äganderätten för den gifta kvinnan ändras. Hon påpekar också vikten av att lönen i "kvinnoyrken" höjs.

Även när det gäller maktförhållanden på arbetsmarknaden är Clara långt före sin tid. Hon ser behovet av att stärka arbetstagarnas möjligheter att påverka lönebildningen. I princip ett inlägg i debatten om en stark fackföreningsrörelse. Redan på 1840-talet organiserade sig typograferna. Men det är först nu på 1880-talet som fackföreningsrörelsen börjar omfatta fler yrkesgrupper.

Clara vänder sig även mot den tilltagande materialismen i samhället, vilket hon menar ofta leder till överkonsumtion. Hon skriver: *"Det är icke konjunkturerna endast, som äro skulden till alla dessa konkurser och vexelförfalskningar, som vi dagligen läsa om, det är folkets oförmåga att lefva hvar och en efter sitt stånd, sina inkomster, och att ställa sina utgifter der efter. Man säger sällan nu för tiden: jag har icke råd, utan man säger: jag har icke pengar inne för tillfället - kan du låna mig litet? Följden blir misräkningar, balans i kassan, och man beror af sina kreditors godtycke."*

Något som är väl så aktuellt i våra dagar med e-handel, blanco- och SMS-lån som för många leder till den så kallade Lyxfällan.

Clara hade också invändningar mot hur sällskapslivet gick till vid den här tiden. Hon tyckte att formerna för umgänge var allt för stela och konforma. Vid olika tillställningar skildes män och kvinnor åt. Efter en middag till exempel samlades kvinnorna för sig, medan männen drog sig tillbaka till rökrummet för att idka kortspel. Clara menade att framför allt unga kvinnor och män i dessa sammanhang måste kunna mötas och samtala om viktiga frågor.

Man märker här tydligt hur Claras referensramar och erfarenheter mest omfattas av det borgliga livet i städerna.

Saltsjöbadens Sanatorium.

1895 flyttar Clara till Saltsjöbaden. Hon köper den Malmska villan som 1892 byggdes med K A Wallenberg som byggherre. Fram till nu hade villan mest hyrts ut, huvudsakligen sommartid, till stockholmare som börjat uppskatta den nya badorten Saltsjöbaden. Den Malmska villan låg i hörnet av Saltsjöpromenaden och Ringvägen, mitt emot Grünewaldvillan.

Malmska villan revs på 1960-talet och ersattes av nybyggda villor.

Vid köpet av Malmska villan anar man att Claras far och förmodligen också Johan Wilhelm Smitt var henne behjälplig både ekonomiskt och med kontakter med K A Wallenberg.

Här öppnar nu Clara Saltsjöbadens Sanatorium där hon tillämpar dom hälsobringande behandlingsmetoder hon lärt sig vid sina studier i Österrike och Tyskland. Framför allt, för den tiden, moderna hälsometoder som vattenbehandling och elektriska ljusbad. Clara menade att sjukdomar inte botas med medikamenter utan med sunt leverne som diet, motion och bad i olika former och ville nu praktisera sina kunskaper i Sverige.

Clara skrivs in i inflyttningsboken i Nacka församling i december 1895. Vid sin sida när hon nu startar Saltsjöbadens Sanatorium har hon Erland Dryselius, med kand. Clara och Erland är sannolikt ett par även om Erland fortfarande är mantalsskriven inne i Stockholm, i Jakobs församling. Det är dock Clara som står som ägare av Sanatoriet och det är hon som är den drivande i att utveckla verksamheten. När och var Clara träffat Erland har jag inte kunnat hitta någon uppgift om. Troligtvis har dom träffats i samband med Claras studier till sjuksköterska.

8 HELIOS

Saltsjöbadens Sanatorium.

Sommarsaison
15 Maj—15 Sept.

System:
Winternitz, Lahmann,
Kneipp, Rikli.

Specialitet:
Elektriska Ljusbad
och **Aromatiska**
varmluftsbad.

Oljeginidningar, Grekiska
frotteringar, Inpackningar,
Terrainkurer, Naturligt-gym-
nastiska kroppsöfningar,
Roddöfningar, Trädgårdsar-
bete, Vedsågning, Barfota-
gående m. m.

Clara Smitt-Dryselius.
Lärjunge af prof. Winternitz
och dr Lahman.

Physiatrik
behandling af nervositet,
Migrän, Asthma, Hysteri,
Blodbrist, Sömnlöshet, Reu-
matism etc.

Specialbehandling af
korputens.

Varma salta bad,
Torra tallbarrsbad,
Franska o. skotska Duschar
m. fl. hygieniska badformer.

Rikstelefon 41.

Elektriska Ljusbadsinstitutet

Birger Jarlsgatan 11
Ingång från Mästersamuelsgatan.

Ljusbad, Massage, Oljeginidningar m. m. m. m.

Öppet från 8 f. m. till 8 e. m. 5 kupongbiljetter å 10 kr. Rådfrågningstid 2—3 e. m.

Clara Smitt-Dryselius.

Här praktiserar nu Clara sina hälsobringande metoder. Specialiteten var elektriska ljusbad och aromatiska varmluftsbad. Men också Winternitzs och Kneipps hydroterapeutiska vattenbehandlinger ingick som behandlingsform.

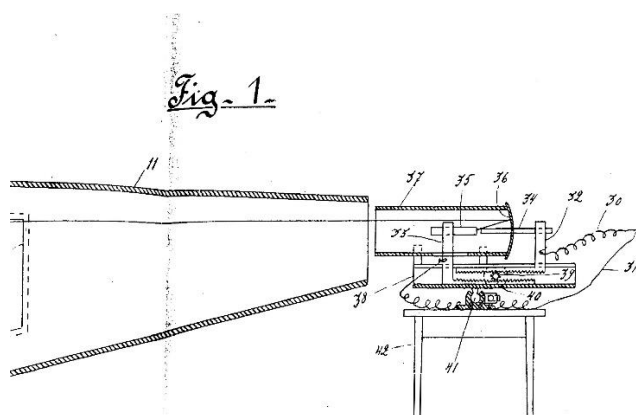
All behandling gavs efter ett specifikt program, till exempel ljusterapi, barfotapromenader, gymnastik, cykling, roddövningar och trädgårdsarbete. Bad utgjorde den viktigaste delen av terapin och bestod av kalla, varma och salta bad, tallbarrsbad, samt liggande ång- och varmluftsbad. Allt var sådant som i stället för medikamenter skulle bota i stort sett alla åkommor. Behandlingarna sades ha effekt på nervositet, migrän, astma, hysteri, blodbrist, sömnlöshet, reumatism mm.

Under vistelsen fick patienterna tillfälle till vilsamma stunder i salongerna möblerade i empirstil. Matsalens möbler var i barockstil och glasdörrar ledde ut till den stora glasverandan. Luxuösa badrum med divan, rakbord och spegelbyrå stod även till patienternas förfogande.

Samtidigt som Clara nu driver Saltsjöbadens Sanatorium har hon sedan en tid även ett Elektriskt Ljusbadsinstitut vid Birger Jarlsgatan i Stockholm.

Här lär enligt historien den blivande skådespelaren Gösta Ekman haft sitt första jobb. Han arbetade under en tid som städare och springpojke vid ljusbadsinstitutet.

För sin ljusterapi använder Clara från början elektriska ljusskåp tillverkade i Tyskland. Dessa ljusskåp gav vid behandlingar ofta besvär i form av hudirritationer eftersom det blev för hög värme i skåpen som gjorde att huden torkade ut. Clara satte då i gång att rita och utveckla en modifierad variant av ljusskåp som inte gav dessa biverkningar 1897 fick Clara patent på det ljusskåp hon själv konstruerat.

Det grek/turkiska kriget hade utbrutit 1897. Konflikten utkämpades mellan Kungariket Grekland och Osmanska riket, och den direkta orsaken var statusen för Kreta, en osmansk provins med en grekisk majoritet som länge önskat förenig med Grekland. Det fanns ett starkt stöd i Sverige för Grekland och flera svenska sjuksköterskor reste som volontärer för Röda Korset för att bistå grekerna.

Clara engagerar sig också för Greklands sak och bestämmer sig för att göra tjänst som volontär. Hon lämnar över ansvaret för Sanatoriet och verksamheten inne i Stockholm till Erland Dryselius.

Clara är som alltid otålig och vill snabbt komma i väg. Hon har inte tid att vända sig till Röda Korset i Sverige för att få resan ordnad utan reser på eget bevåg till Grekland. Hon tar där kontakt med Röda Korset och får bege sig till fronten där hon med fara för sitt eget liv hjälper sårade och döende soldater. Clara får nu användning av sina kunskaper från sin fältskärmästarexamen. Många soldater är svårt

sårade och det krävs i många fall att man amputerar skadade kroppsdelar.

Under sin vistelse i Grekland träffar Clara den grekiska kvinnorrättsaktivisten Kalliroi Parrén, sekreterare i Grekiska Kvinnoförbundet. Kalliroi Parrén (1861 – 1940) var jämnårig med Clara. Hon skapade närmast av egen kraft en stark kvinnorörelse i Grekland.

Hon gav under flera decennier ut "Kvinnornas tidning", hon bekämpade analfabetism, startade skolor för unga kvinnor och stred för kvinnans rätt till utbildning vid universiteten.

Hon skrev romaner och fackböcker, var en flitig föredragshållare och deltog i kvinnokongresser runt om i världen. I Grekland är hon en ansedd folkbildare som man får lära sig om i skolorna.

Kalliroi kom att bli en förebild för Clara och Clara kommer att sträva efter att hon ska få samma gehör för kvinnorrättsfrågor i Sverige som Kalliroi fått i Grekland.

Clara återvänder från Grekland till Sverige 1898. Snart efter hemkomsten ingår hon förlovning med Erland. Den 19 februari samma år gifter dom sig i Jakobs kyrka i Stockholm. Det är Clara som vill ha en vigsel som uppmärksammas i vida kretsar i samhället.

Det är en påkostad vigsel i en rikt utsmyckad kyrka med efterföljande supé och bal för alla inbjudna gäster. Många prominenta gäster är inbjudna till vigseln och dom är huvudsakligen bjudna för Claras skull. Det är hon som är den i samhället välkända, med inflytelserika kontakter, medan Erland mer står i hennes skugga. Bröllopet refereras i de flesta svenska dagstidningarna.

Bland marskalkarna vid bröllopet lägger vi märke till Claras halvbror löjtnant Ernst Smitt och direktör Carl Smitt. Att Carl Smitt närvarar vid vigseln är intressant eftersom han är son till Johan Wilhelm Smitt. Här får vi ytterligare en indikation på att J W Smitt sannolikt varit Clara behjälplig både ekonomiskt och med sina kontakter med familjen Wallenberg. Senare när Johan Wilhelm Smitt 1904 avlider hittar vi även Clara i hans testamente, där han skänker en summa till henne men även till halvbrodern Ernst.

JOHAN WILHELM SMITT

25

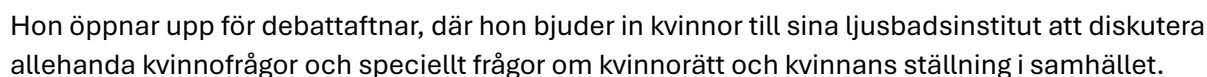
Till professor F. A. Smitts barn tillhopa
tjugofem tusen (25,000) kr. till laga delning.
Till löjtnant Ernst Smitt i Göteborg, löjtnant Hjalmar Smitt vid Karlsborg och fröken Klara Smitt vid Saltsjöbaden fem tusen (5,000) kr. till dem hvardera.

Äktenskapet med Erland blir inte långvarigt. Redan i april 1900 begär Erland utdrag ur församlingsboken för utrikes resa. Samma år reser han till Amerika och återvänder sedan aldrig till Sverige.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Torp, lägenhet, verk och institutioner m. m. under ofvannämnda fastighet.	Yrke (ämbete, utnämning, stam (främmande), Lyte (holländskt, nederländskt, dansk, isländskt, dödsbrotts).	Född	Födelseort (föreläggning i län eller i stad).	År, dag och mån.	Gift	Äktenskap	Enkling, enka eller främmande	Indiättad eller överförd.	År, dag och mån.	Bevisat	Bevisat	Bevisat	Bevisat	Bevisat
Ernst Smitt, Klara Emilia	Förskan	63	4/1	Abolfredrik	9			9.6.1876	1876					
Ernst Smitt, Erland Augustin	Med-fil.-kand.	65	4/6	Ernstsköldsvik	98			Jakob	1878					
Klara Emilia f. Smitt		63	4/1	Abolfredrik	19/2			opara. 1						

Det uppstår ganska snabbt slitningar i äktenskapet. Clara är den dominerande och starkt drivande och med den tidsanda som råder har Erland svårt att underordna sig hennes vilja. Paret har även mycket

Clara fortsätter ensam att driva Saltsjöbadens Sanatorium och sina övriga institut. Hon är nu också en flitig skribent i tidskriften Idun, där hon medverkar med ett stort antal artiklar. Många artiklar behandlar kvinnorättsfrågor, men hon skriver även en rad artiklar där hon i dagboksform beskriver insatsen som volontär under grek/turkiska kriget.

Serious

Örgan för andligt och materiell främstskridande.

Läsnummer: 15 öre.	N:o 1. Prenumerations åker bet. Redaktions.	Utgifvare, Carm. Swellbomström, Svensk. Verksamhet.	Redaktionen o expedition: Sve. Ljushandlingar, Redaktions- o. Expeditions- Sve. Ljushandlingar, o. a. Sve. Ljushandlingar, o. a.	1904.
---------------------------	---	--	---	--------------

Svensk ljusbehandling i medicinens tjänst.

I dessa dagar, då frägan åter-
de från Nobel-
priset för en
äkta ljus-
behandling, äro
särskildt haf-
va många i den
medicinska veten-
skapen, såväl som
i den allmänna
öfverheten, en
stärkt intresse för
den ljusbehandling
som äro tillgäng-
lig för den allmänna
öfverheten.

Såsom nämnts förflöt en gång en ljusbehandling
som äro tillgänglig för den allmänna öfverheten.
Såsom nämnts förflöt en gång en ljusbehandling
som äro tillgänglig för den allmänna öfverheten.

I Helios skriver hon artiklar där hon beskriver sina behandlingsmetoder och framhåller deras positiva effekter. Men hon för även här in debattartiklar i kvinnorätsfrågor. Tidskriften Helios blir dock inte så framgångsrik. Upplagan är ganska begränsad och den säljs i liten omfattning. Dom flesta exemplaren skänker Clara till patienter vid sina institut. Det blir ytterligare en ekonomiskt ofördelaktig affär för Clara som nu börjar hamna i en allt sämre ekonomisk situation.

I slutet av år 1902 säljer Clara den Malmska villan och avvecklar verksamheten i Saltsjöbaden. Det sägs att försäljningen tvingats fram av ekonomiska skäl. Clara flyttar nu till Byle i närheten av Vingåker där hon sedan några år driver kuranstalten Sveriges Wörishofen.

Äktenskapet från Erland är inte formellt upplöst, någon begäran om äktenskapsskillnad är inte inlämnad. Clara verkar ha svårt att acceptera att äktenskapet havererat och hon vill gärna framstå som om äktenskapet fortfarande lever. När hon nu flyttar till Byle och blir inskriven i Skedevi församling ser hon till att prästen även skriver in Erland i församlingen, men med tillägget att han vistas på annan ort.

Till Byle- Wörishofens vattenkuranstalt kunde man komma med ångbåt på sjön Tisnaren eller med hästskjuts från den gamla handelsorten Vingåker. De som kom farande med ångbåten hade en dryg kilometer att vandra till kuranstalten. Det berättas att de boende i byn med såväl nyfikenhet som viss förundran betraktade flocken på väg mot kuranstalten. Det var så kallat fint folk. För Clara Smitt riktade in sig specifikt på "lärare, lärarinnor, tjänstemän på banker och kontor". Det var den urbana grupp som var villig att betala för att få vandra barfota i daggvått gräs och bli behandlad med växelvarmt vatten med lämplig kultur och livsvisdom på köpet.

atan, fabriken 5 Stojgär, & Ljusbadet

SVERIGES WÖRISHOFEN.

Byle-Wingåker.

Innehafvare: *Vattenläkaren*
Clara Smitt-Dryselius.
Med.- & kirurgiska studier i utlandet.

Kurort för familjer, lärare, lärarinnor, tjänstemän m. fl.
Specialitet: Clara Smitts Ejusbad.

Clara, som den rastlösa och energiska person hon var, drev parallellt med Byle- Wörishofen flera andra hälsoinstitut.

Ljusbadsinstitutet
Helios,
11 Birger Jarlsgatan 11
 (hörn af Mäster-Samuelsgatan),
5 Kupongbiljetter å 10 kronor.
 Rådfrågnings-tid 2—3 e. m.
Clara Smitt-Dryselius.

Vattenläkare (Stockholms Ljusinstitut.)
Clara Smitt-Dryselius
4 Riddareg. 4. LJUSBAD,
 A. T. 42 25.
 Rådfr. 2—3 e. m. öfre och nedre våningen.
 Bågljus- och Glödljusbad. Lokala, allmänna och liggande ljusskåp (Heliosbad). Elektriska hvita, blå, röda, violetta Ljusströmmar, afsedda för olika sjukdomsformer, i förening med Massage vid nervlidande, magåkomor, hypokondri, sömnlöshet m. m.
OBS.! Nio års praktik i Sverige.
 Extra ljusbad serveras dagl. såsom i allmänhet nervstärkande. Pris 2 kr. (kupong.)
 1343

Hotell Rex Continental
44 Vasagatan — Kungsgatan 19.
 Komfortabla rum (ständigt uppeldade) från 1,50—5,00. Matsalar & läsrum. ELEKTRISKA LJUSBAD. MASSAGE och GREKISKA BADFORMER äro under anordning uti hotellets badafdelning och blifva tillgängliga för resande och kurgäster. A. T. 6 33. R. T. 16 89.
 Innehafvare: **Clara Smitt-Dryselius.**
Stockholms Ljusinstitut, 4 Riddargatan,
 mottager såsom hittills, patienter och badgäster. A. T. 42 25.

På alla dom här platserna erbjöd Clara sina hälsobringande behandlingsmetoder. Den omfattande verksamheten krävde anställd personal som medförde avsevärda kostnader. Vid den här tiden, ca 1905, hade både Claras far Ertman Jacob Smitt och Johan Wilhelm Smitt avlidit så hon hade inte längre någon möjlighet att få ekonomiskt stöd därifrån.

För att öka intäkterna börjar Clara nu i stor skala tillverka och försälja olika medicinska preparat. I den verksamheten involverar hon sin mor Clara Josefina. I tvätteriets lokaler på Slöjdgatan bedrivs nu under en tid omfattande tillverkning och försäljning av olika hälsopreparat under firmanamnet C. Smitt & Co. Detta blir ett sätt för Clara att förbättra sin ekonomi samtidigt som hon hjälper sin mor.

1906 får Clara besök av sin grekiska vän Kalliroi Parrén och hennes make Jean. Under sin vistelse i Stockholm bor dom på Claras hotell Rex Continental. Clara guidar paret Parrén runt i Stockholm och dom besöker alla sevärdheter. Clara låter även Kalliroi och Jean prova på hennes ljus- och vattenterapi.

Clara, som sett upp till Kalliroi och haft henne som sin förebild, börjar nu inse att hon omöjligt kan få samma betydelse för kvinnorättsfrågor i Sverige som Kalliroi uppnått i Grekland. Kalliroi har ett stort socialt nätverk och verkar inom flera stora organisationer. Clara å sin sida är mer av en ensamvarg som

med sin bakgrund som dotter till en tvätterska känner sig obekväm i många sociala sammanhang. Hon verkar heller inte inom någon organisation som kan hjälpa henne att sprida sitt budskap.

Clara kommer alltmer att fylla sitt liv med arbete med sina behandlingsmetoder och försöka sprida kunskap om metoderna och få dem allmänt accepterade.

1913 flytta Clara till Råsunda där hon öppnar en ljuslinik. Liksom vid flytten till Byle låter hon även denna gång Erland skrivas in i församlingsboken som inflyttad men med vistelse på annan ort.

Clara Smitts Ljusbad,
oljemassage och varma Sätter-oljebad,
bota nervsmärtor, gikt, gallsten, njurgrus m. fl. lidanden, som orsakats av bristande ämnesomsättning, ofullständig utsöndring av kroppsslagget och förminskad radioaktivitet hos nervsystemet och de röda blodkropparna. Sjukrum. Mottagning 12—3 e. m.
Ljuskliniken, Råsunda. A. T. 184. *Badläkare: Clara Smitt-Dryselius.*

Under några år driver Clara Ljuskliniken i Råsunda. Nya medicinska rön och läkarkårens minst sagt skeptiska inställning till hennes behandlingsmetoder gör dock att kunderna blir färre och Claras ekonomiska situation alltmer ansträngd.

1918 avlider Clara mor. Modern har då under senaste åren levt ett hårt liv och blivit alkoholiserad. Clara har in i det sista försökt hjälpa sin mor, som när hon avlider tillfälligt bor hos Clara i Råsunda. Modern begravs vid Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

1920 flyttar Clara till Visby.

Hon köper ett hus på S:t Hansgatan efter att ha lyckats låna till köpeskillingen

Efter många turer lyckas hon få arrendera Visby badhus där hon vissa dagar i veckan har tillstånd att bedriva ljus-och vattenterapi. Det är dock allt färre som efterfrågar Claras behandlingar vilket leder till en alltmer ohållbar ekonomisk situation.

Fordringsägarna står på kö och Clara hankar sig fram med hjälp av handlån.

1928 avlider Clara. Hon avlider i Stockholm där hon är på tillfälligt besök, men hon är fortfarande mantalsskriven i Visby. Av dödsfallsintyget framgår att Clara avlider av hjärnblödning och lunginflammation. Hon avlider 13 januari, endast några dagar efter sin 65-årsdag. Inte ens hennes allom rådande behandlingsmetoder rådde bot på hennes egna sjukdomar.

Clara begravdes på Norra Begravningsplatsen i Stockholm där hon återförenades med sin mor i moderns grav. I bouppteckningen efter Clara kan vi läsa att det bara fanns en stärbhusdelägare, brodern före detta baningenjören majoren mm Ernst Smitt i Malmö. I bouppteckningen kan vi också se att det var en brist i boet eftersom skulderna vida översteg tillgångarna. Det sägs att brodern Ernst for till Visby och uppsökte Claras fordringsägare och löste Claras skulder för att på så vis återupprätta hennes heder.

Här slutar berättelsen om kvinnan som aldrig kom att få samma betydelse för kvinnorrätten som hennes stora förebild Kalliroi Parrén.

Inte heller hennes dröm om att få Ljus- och vattenterapi att bli allmänt accepterat gick i uppfyllelse.

Clara Smitt Dryselius dog ensam besviken och skuldtynad några dagar efter att hon fyllt 65 år.

Hennes arbete var dock inte förgäves. Fler starka kvinnorrättsaktivister följde i hennes fotspår och mycket av det Clara kämpade för har kvinnor i dag uppnått.

Även hennes behandlingsmetoder används i dag i viss utsträckning inom vården.

Ljusterapi: Används ofta för att behandla säsongsbunden depression (SAD), förbättra sömnkvalitet och öka energinivåer. Ljusterapilampor simulerar naturligt dagsljus och kan hjälpa till att reglera kroppens dygnsrytm

Vattenterapi: Används för att behandla olika åkommor och förbättra välmående. Exempelvis kan termiskt vatten hjälpa vid reumatiska sjukdomar och cirkulationsproblem, medan havsvatten har antiseptiska egenskaper. Vattenterapi används också för rehabilitering och viktminskning.

Saltsjöbaden 14 mars 2025

Lars Johnsson